

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
6203-22, 6205-22 och
6206-22

meddelad i Stockholm den 7 juni 2023

KLAGANDE

1. Stiftelsen Otium, 857202-2138
2. Stiftelsen Ålderdomshemmet i Göteborg, 857201-9621
3. Stiftelsen Göteborgs sjukhem, 857200-6453

Ombud: Advokaterna Lars Arrhed och Filip Malm
Advokatfirman Lindahl KB
Box 11911
404 39 Göteborg

Ombud: Advokaterna Helena Rosén Andersson och Kristoffer Sällfors
Advokatfirman Vinge KB
Box 1703
111 87 Stockholm

MOTPART

Inspektionen för vård och omsorg
Box 45184
104 30 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 12 oktober 2022 i mål nr 1526-22,
1528-22 och 1529-22

SAKEN

Tillstånd att bedriva enskild verksamhet enligt socialtjänstlagen

---

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens avgörande och fastställer förvaltningsrättens avgörande.

Högsta förvaltningsdomstolen avvisar yrkandet om att Stiftelsen Otium, Stiftelsen Ålderdomshemmet i Göteborg och Stiftelsen Göteborgs sjukhem ska ges rätt att bedriva verksamhet under Inspektionen för vård och omsorgs handläggning av stiftelsernas ansökningar.

BAKGRUND

1. För att bedriva verksamhet i form av särskilda boenden för äldre och hem för viss annan heldygnsvård enligt socialtjänstlagen (2001:453) krävs tillstånd. Tillstånd får endast beviljas den som har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten och i övrigt bedöms lämplig.
2. Före den 15 april 2017 krävdes inte tillstånd för att bedriva sådan verksamhet om kommunen genom avtal hade överlåtit verksamheten åt en enskild att utföra. Den som då bedrev sådan verksamhet fick fortsätta att bedriva den även därefter under förutsättning att ansökan om tillstånd gavs in senast den 1 april 2018. Verksamheten fick som längst bedrivas utan tillstånd till dess att tillståndsmyndigheten hade fattat slutligt beslut i tillståndsärendet.
3. Stiftelsen Otium, Stiftelsen Ålderdomshemmet i Göteborg och Stiftelsen Göteborgs sjukhem bedriver verksamhet i form av särskilda boenden för äldre och hem för viss annan heldygnsvård på uppdrag av Göteborgs kommun. Stiftelserna var därmed tidigare undantagna från tillståndsplikt. Den 2 september 2019 ansökte stiftelserna hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO) om tillstånd att få fortsätta att bedriva sina verksamheter.

4. IVO avslag ansökningarna i beslut den 2 juli 2021. IVO konstaterade att stiftelserna skulle ha ansökt om tillstånd senast den 1 april 2018 och att de därmed hade bedrivit verksamheterna utan tillstånd under lång tid. Av detta skäl ansåg IVO att stiftelsernas företrädare inte uppfyllde socialtjänstlagens krav på insikt och lämplighet.
5. Förvaltningsrätten i Stockholm ansåg att den omständigheten att stiftelserna hade ansökt för sent och bedrivit verksamheterna utan tillstånd inte innebar att kraven på insikt och lämplighet inte var uppfyllda. Förvaltningsrätten tog bl.a. fasta på att tolkningen av den nya lagstiftningens krav på tillstånd hade varit förenad med svårigheter för stiftelserna. Förvaltningsrätten upphävde därför besluten och visade målen åter till IVO för förnyad handläggning av ansökningarna.
6. Kammarrätten i Stockholm upphävde förvaltningsrättens avgörande och fastställde IVO:s beslut. Det förhållandet att företrädarna inte hade ansökt om tillstånd inom föreskriven tidsram utgjorde ett allvarligt åsidosättande av ett centralt regelverk för verksamheten, vilket innebar att insiktskravet inte var uppfyllt. Eftersom företrädarna bedrivit äldreboenden och sjukhem utan tillstånd under lång tid kunde de inte heller anses uppfylla lämplighetskravet.

YRKANDEN M.M.

7. *Stiftelsen Otium, Stiftelsen Ålderdomshemmet i Göteborg och Stiftelsen Göteborgs sjukhem* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska fastställa förvaltningsrättens dom och förordna om att de har rätt att bedriva verksamhet under IVO:s förnyade handläggning av deras ansökningar.
8. *Inspektionen för vård och omsorg* bestrider bifall till överklagandet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Rättslig reglering m.m.**

9. Enligt 7 kap. 1 § första stycket 2 och 3 socialtjänstlagen får en stiftelse inte utan tillstånd av IVO yrkesmässigt bedriva verksamhet i form av äldreboenden och hem för viss annan heldygnsvård.
10. I 2 § uppställs ett antal krav som ska vara uppfyllda för att tillstånd ska beviljas. Av andra stycket framgår att tillstånd endast får beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. Enligt tredje stycket krävs vidare att sökanden i övrigt bedöms lämplig. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.
11. Bestämmelserna om tillståndsplikt gäller sedan den 15 april 2017 även för verksamhet som en kommun genom avtal överlämnat till någon annan att utföra. Av övergångsbestämmelserna (SFS 2017:210) följer att en stiftelse som vid ikraftträdandet bedrev sådan verksamhet som avses i 7 kap. 1 § och som före den 15 april 2017 inte omfattades av tillståndsplikt fick fortsätta att bedriva verksamheten efter ikraftträdandet under förutsättning att ansökan om tillstånd gavs in senast den 1 april 2018. Sådan verksamhet får bedrivas utan tillstånd som längst till dess att tillståndsmyndigheten har fattat slutligt beslut i tillståndsärendet.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

12. IVO har avslagit stiftelsernas ansökningar med motiveringen att företrädarna inte uppfyller socialtjänstlagens krav på insikt och lämplighet. Denna slutsats baseras uteslutande på det faktum att stiftelserna vid ansökningstidpunkten

hade bedrivit verksamheterna utan tillstånd under lång tid. IVO har emellertid inte prövat om stiftelsernas företrädare i övrigt har tillräcklig insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheterna eller deras allmänna lämplighet.

13. Enbart den omständigheten att stiftelserna under en tid bedrivit verksamheterna utan tillstånd kan inte ligga till grund för att avslå deras ansökningar om tillstånd. Kammarrättens dom ska därför upphävas och förvaltningsrättens avgörande fastställas.
14. Av övergångsbestämmelserna (se punkt 11) följer att stiftelserna får fortsätta att bedriva sina verksamheter under IVO:s förnyade handläggning av deras ansökningar. Redan härav följer att stiftelsernas yrkanden om att Högsta förvaltningsdomstolen ska förordna om detta ska avvisas.
15. Då Högsta förvaltningsdomstolen nu skiljer sig från målen upphör domstolens interimistiska beslut av den 20 oktober 2022 att gälla.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Margit Knutsson, Thomas Bull, Marie Jönsson och Martin Nilsson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Jessica Olofsson.